

41

123

14/5/1933: Pazar

Reis : Kâtibi Umumî vekili Celal Sahir Bey

Âzalar: Ahmet Cevat, Besim Atalay, Hamit Zübeyr, Hasan Âli,
İbrahim Necmi ve Ragıp Hulûsi Beyler.

R U Z N A M E

Lengüistik - Filoloji Kolunun tavriri ile gelen İbrahim Osman Beyin raporu.

I- Raporun ilk dokuz sahifesinin okunmasından sonraki müzakere

Ahmet Cevat Bey

-Bu tetkikin başında, dilbilim ve filoloji hakkında öne sürülen izahlara yetecek kadar geniş yer verilmemiştir. Eserde, son zamana kadar, bütün dünya âlimleri tarafından bu meselelere dair ileri sürülen nazariyeler noksandır. Mademki biz dil bilgisi ve filoloji ile uğraşanlara doğru bir fikir vermek istiyoruz, bütün nazariyeleri hülâsa etmek, nazariye sahiplerinin adlarını anmak, hattâ nazariyelerini metinlerle tespit etmek faydalı olur. Hiç kimseyi iştah etmeden, bazı subjektif mütalâalara ileri süren, onu da herkesçe anlaşılacak gibi ifade edemiyen böyle bir eserin basılmasından büyük bir faide umulmaz. Lisenin menşei bahsi de mevcut nazariyeleri hülâsa ve izah etmiş değildir. Böyle bir eserde mesela psikolojik esaslara istinat eden âlimlerin de nazariyeleri hülâsaten söylenmiş olmalı ki genç okuyuculara bir faide temin etsin.

Hasan Âli Bey

-Bendenizin evvela anlamak istediğim nokta, bu okunan raporun mahiyeti meselesidir. Bu rapor Umumî Merkez Heyetine ne sıfatla geliyor, onu anlayalım ki tenkidini ona göre yapalım.

(Kol başının tavririni aynen okudu)

(Devamla) şu halde bu bir rapordur. Bu rapor aynı zamanda Filoloji -Lengüistik Kolunun mesai programının tefsiri mahiyetindedir.

Zinaenaleyh bu, geniş tutulmuş bir nevi mesai programı mahiyetinde demektir. Halbuki bir kolun esas mesai programı tespit edilmeden, taayyün etmeden onun tefsir ve izahı mahiyetinde bulunan böyle bir raporu müzakere etmek doğru değildir.

Bendenizin teklifim: Evvela mesai programı Heyetimizden geçmeli ve sonra da onun tefsir ve izahı demek olan bu rapor okunmalıdır. Yok eğer bu rapor İbrahim Osman Beyin imzasıyla gelmiş bir tetkik ise, o zaman tamamen ilmî bir eserin tenkidi mahiyetinde ve ilmî noktâ nazardan görüşülür. Her şeyden evvel bu iki noktadan birinin tayini lâzımdır.

Celal Sahir Bey

(Filoloji-Lengüistik Kolunun mesai programı hakkında izahat verdikten sonra) dedi ki:

-Bu rapora bağlanan kol başının tahririne göre bu, kol mesaisini izah edici bir rapordur. Eker hususî ve şahsî mahiyette bir tetkik olsa idi o zaman bunun ya Bültende veya ayrı bir broşür halinde neşri düşünülürdü. Bültende neşredilecekse Neşriyat Kolu başına, broşür halinde çıkacaksa Kol başı sıfatıyla Hamit Zübeyr Beye, tetkik için havale ederdik. Bu iki surette de burada okunmazdı. Asıl meselenin ehemmiyeti, bu raporun kol programını izah eden bir eser olmasıdır. Bu, Kolun damgasını ve İbrahim Osman Beyin de raportör sıfatıyla imzasını taşıyan bir eserdir. Bu itibarladır ki Ahmet Cevat Beyin tenkit ettiği noktaların muhik görülmesi ve nazarı itibare alınması lâzımgelir.

Ahmet Cevat Bey

-Bendeniz öyle anlıyorum ki bu, Filoloji - Lengüistik ile henüz iş-tigale başlamış olan zatlerin ve gençlerin ne gibi mevzularla uğraşacaklarını ve nasıl çalışacaklarını gösterecek bir eserdir.

Ben bu raporu bu suretle telâkki ettiğim için tenkitlerimi ona göre yapıyorum. Fikrince böyle bir eser bastırılıp birisine verildiği zaman ^{gerak ki} dil meselelerinin dünya mikyasındaki bütün tekâmüllerini ve son zephelerini hülâsa bir izah halinde gösterebilsin. Lisanın menşei ve dillerin tasnifi ne gibi nazariyeleri ihtiva eder, bunu anlatabilsin.

Velhasıl dil ilimlerine introductif ve instructif bir rapor olsun, bütün dil meselelerini çok vazîh ve çok berrak bir lisanla anlatarak

okuyucuyu alıştırmaktır, (au courant) yapar.

Hamit Zübeyr Bey

Üslup ~~ta~~ düzeltilebilir. Bu rapor bir hülâsadır. Bizde henüz şimdiye kadar Lenguistik ve Filolojinin esas hatlarını çizen bir eser bulunmadığı için bu tetkikin basılmasını ben esas itibariyle faydalı bulurum. Biz muallimlere büyük işler veriyoruz. Halbuki esas mefhumlar anlaşılmadıkça nasıl çalışabileceklerdir.

Celal Sahir Bey

-Deminki sözlerime bir iki nokta ilâve etmek isterim. Bu rapor, şahsî bir etüt olarak Bültende neşri için müzakere edilecekse müzakere ve tenkidin cereyan şeklini ona göre tanzim lâzım gelir. Eğer doğrudan doğruya kol namına verilmiş bir raporsa o zaman eksik görülen noktaların birer birer not edilmesi ve bunların tamamlattırılması lâzımdır.

Hamit Zübeyr Bey

-Biz İbrahim Osman Beye Kol namına ve kolumuzun programını bir az izah yollu bir tetkik hazırlamasını rica ettik. Maamafih kendisinden burada yapılan itirazları da zikrederek tetkikin bir az daha tekmilini isteyebiliriz.

Celal Sahir Bey

-Şimdiye kadar okunan kısım hakkında bir noktaya daha işaret etmek isterim. İlmî istilahların, türkçe bulunmuş karşılıklarını üzerinde iyice araştırmalar yapılmadan, bol kullanmak çok karışıklığı mucip olur. Hattâ eserin başında bir lûgatçe de olsa yine müşkülât bakidir. Sonra raporun okunan kısmında yazı dili bakımından birlik de yoktur. Daha sonra meselâ (Pars) yerine (Pars) gibi izaha mühtağ kelimeler de var. Eserde mütecanisliği temin zarurîdir.

Hamit Zübeyr Bey

-Bendeniz şahsen bu tetkikin, İbrahim Osman Beyin kendi imzası altında ve kendi eseri olarak neşrini muvafık görüyorum. Maamafih burada okunması faydalı olacak kanaatindeyim.

(Raporun şahsî bir eser olarak neşri noktasından tenkidi yapılmak üzere okunmasına devam edildi)

İbrahim Necmi Bey

-Okunan kısımlarda ben umumiyetle kabul ettiğimiz tarih ve dil tezine uymaz, Kurultayda herkese karşı doğru dediğimiz fikirlere karşı tereddüt ve şüphe ihsas eder ibareler görüyorum. Bunun Bültende makale olarak neşri halinde bile tadile uğraması lâzımgelir.

Hasan Âli Bey

-Dil Cemiyeti, mesaisini ancak Tarih cemiyetinin mesaisine muvazi kılmak suretiyle yürüyebilir. Eğer çalışmamız bu suretle olmazsa o zaman tam bir tenaküsa düşer ve yapmak istediğimiz iki mühim davayı yürütmüş oluruz. Ben bunun makale halinde de neşrine taraftar değilim.

Ahmet Cevat Bey

*Arkadaşların dediklerine ilişmeden bir noktaya işaret edeceğim; bu tetkik, 19 ncu asrın komparatif ekolinden bir az bahsetti. Ondan sonrakilerden hiç bahsetmedi. İlk kısımda olan boşluklar burada da var. Bizi, zamanımıza isal etmiyor. Bu suretle eserin mahiyet ve miyarı ihatadan kaçıyor. Ne miyar ve mikyasta ve ne maksatla yazılmış olduğu anlaşılamiyor. Eğer hakikaten mevcut meseleleri izah eden bir eser olsaydı çok faydalı olurdu. Bilhassa müptedilerin çok işine yarardı. İbrahim Osman Beyin, bu tetkiki bila dava, kendisini karıştırmadan, ekol yapmadan, ancak halledilmesi lâzımgelen bütün meseleleri göstermek suretiyle yazması lâzımdı.

Hamit Zübeyr Bey

-İbrahim Osman Bey bu tetkikinde programı izah etmek ve malûnat vermek gibi iki maksat birden takip etmiştir.

Ahmet Cevat Bey

Evet ana... ikisini de karıştırıyor.

İbrahim Necmi Bey

Madenki Kolumuz namına çıkmıyacak, şu halde eserdeki noksanların tamamlanması için bizim yapacağımız kendisine sade bir tavsiyeden ibaret kalır.

Hamit Zübeyr Bey

Tetkikte İskitlerle Türkleri birleştiriyor, Etrüskçe ile Türkçeyi izaha çalışıyor, Arnavutça ile Türkçe arasında münasebetler görüyor.

Celal Sahir Bey

Arkadaşların itirazları başlıca iki noktada toplanmaktadır.

Birinci nokta- Bahsettiği mevzulardan etraflı, ihatalı surette bahsetmiyor. Umumî bir bahsi ele alıyor, fakat bu bahsin muhtelif merhalelerini göstermiyor, okuyana tam fakat mücmel bir fikir vermiyor. İkinci nokta- ki benim noktai nazarıma göre birincisinden daha mühimdir- o da şudur:

Bir Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti vardır. Bir de Türk Dili Tetkik Cemiyeti. Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti bir tez ortaya koydu. Bu nazariyenin üzerinde yürünülmekte ve delillerle ısbata çalışılmaktadır. Türk Dili Tetkik Cemiyeti Filoloji Kolunun vazifesi de Tarih Cemiyetinin tezine yardım etmektir. Biz, muhtelif nazariyelere sahip Avrupa âlimleri içinden kendi tezimize uygun olanlarını tutmalıyız. Bunu yapmamak tezimizi zayıflatır. Böyle bir hareket (intiharı ilmî) demektir. Herhangi bir Kol âzası tarafından yapılmış böyle bir tetkikin bu şekilde neşri caiz değildir.

Bültende neşri meselesine gelince, bunun için de tetkikin mutlaka işaret ettiğim mühim noktaya göre tadili lâzımdır.

Bir üçüncü nokta da istilâhlar meselesidir. Bunun hakkında evvelce mutalâamı arz etmiştim. Binaenaleyh tetkikin okunmasına devamda amelî bir faide görmeyorum. Olsa olsa okuduğumuz hiç kısım hakkındaki mutalâalarımıza Hamit Zübeyr Bey İbrahim Osman Beye bildirir. Kendisi ile bu hususta görüşür. Eğer eser sahibi tetkikin tadiline razı olursa o zaman Bültende neşri için okunması kalan kısımlarını Neşriyat Kurulu başı İbrahim Necmi Bey ~~veya Hamit Zübeyr Bey~~ okur.

KARAR

Tetkikin alt tarafını Hamit Zübeyr Bey okuyacak, İbrahim Osman Beyle görüşecek, okunan kısımlar hakkında ve bilhassa tez meselesine dokunan noktalar üzerinde tadile razı olduğu takdirde Bültende şahsî bir eser olarak neşredilebilecektir. Bültende neşri için de ~~İbrahim Osman Bey~~ ^{gelen} İbrahim Necmi Bey ^{neşri} ~~temas~~ edecektir.

H. Zübeyr

Hasan

Raif Halis

B. İttal

M. Necmi
Ahmet Cevat